

برخی از مسائل کوردهای ترکیه و عراق

اولگا ایوانونا ژگالینا

برگردان: د. کامران امین آوه

کوردستان ترکیه و عراق "قلب" کوردستان اتنیک هستند. معذالک روند سیاسی در کوردستان ترکیه و عراق بطور متفاوتی جریان می یابد. این امر، هم در ارتباط با فاکتورهای داخلی، هم خارجی، موقعیت جنبش کورد، آزمون مبارزه رهاییبخش، رهبری صاحب اعتبار و یکسری فاکتورهای دیگر است. این روند ناشی از شرایط مشخص اجتماعی - سیاسی، فرهنگی و ویژگی این کشورها می باشد. برای کوردهای ترکیه که برای حق تعیین سرنوشت خود مبارزه می کنند، ایجاد و پیشرفت منطقه کوردستان عراق بیشترین اهمیت را دارد. موفقیت ها و تجارب کوردهای عراق اهمیت بسیاری برای کوردهای ترکیه دارد که برای برسمیت شناساندن هویت "اتنیک" کوردها و ایجاد خودمختاری در کوردستان ترکیه تلاش می کنند.

حل نشدن مساله کورد در ترکیه یکی از موانع ورود آن به کمیسیون اروپا است. در همین رابطه، در جریان سال جاری رهبری ترکیه برای کاهش تنشهای ناشی از این مساله دست به تلاشهایی زد. در قطعنامه نهایی 7- مین کنفرانس بین المللی "کمیسیون اروپا، ترکیه و کوردها" در 18 نوامبر سال 2010 به پیشرفت مشخص رهبری ترکیه در ارتباط با اعطاء حقوق شهروندی به شهروندان کرد در ترکیه، لیبرالیزاسیون قوانین، حق استفاده از زبان کوردی در رایو و تلویزیون کوردی و زندانها اشاره شده است. همزمان در این قطعنامه به عدم رعایت برخی از پروتکل ها و کنوانسیونهای بین المللی از سوی ترکیه که موجب نقص حقوق بشر، از جمله حبس وسلامتی عبدالله اوجلان رهبر حزب کارگران کوردستان اشاره شده است، در این قطعنامه شرایط کمیسیون اروپا برای ترکیه در رابطه با مساله کورد در 22 بند تشریح شده است. مطالبات این بندها در جهت کاهش تنش میان ترکها و کوردها است. برای نمونه یکی از این بندها مربوط به آزادی بیان و از جمله فعالیت کانال

تلویزیون کوردی *رؤژ تی وی* و سایر رسانه‌های گروهی کوردی در اروپا است که ترکیه علیه آنها فعالیت می‌کند.

مهم این است که، کمیسیون اروپا درصدد کمک سیاسی و مالی برای ایجاد پلاتفرمی دموکراتیک به منظور مذاکرات نمایندگان ترک و کورد برای حل مسالمت آمیز مساله کورد و تحقق یافتن کامل حق آزادی، آزادی بیان و احترام به تمام سازمانها و شخصیت های کورد است. در این قطعنامه همچنین شروع مذاکره صلح آمیز ترک ها - کوردها پیشنهاد شده است. از جمله در بند 15 آن چنین آمده، لازم است با آزادی عبدالله اوچلان [ii] و برسمیت شناختن حزب کارگران کوردستان بعنوان یک سازمان غیر تروریستی، شرایط شرکت دموکراتیک تمام احزاب سیاسی و سازمانهای مدنی جامعه برای تدوین قطعنامه‌یی درازمدت [iii] در رابطه با مساله کورد در ترکیه فراهم شود. کنفرانس کمیسیون اروپا برای دست یابی به چنین مذاکره‌یی از کمیسیون اروپا و ایالات متحده آمریکا خواست تا حزب کارگران کوردستان را از فهرست سازمانهای تروریستی حذف کنند.

کنفرانس، تلاش دولت برای اصلاح قانون اساسی ترکیه و دموکراتیزه کردن آن را مثبت ارزیابی کرد.

کنفرانس پیشنهاد کرد که مهلت آتش بس ارائه شده از سوی حزب کارگران کوردستان و قطع تمام عملیات نظامی فرامرزی در مرز عراق و احترام به تمامیت ارضی عراق، حقوق بشر و حکومت قانون (از سوی ترکیه - م) برسمیت شناخته شده، از قربانی شدن ساکنین غیرنظامی جلوگیری شود. عملیات نظامی باعث نگرانی حکومت محلی کوردستان و عدم ثبات این منطقه می‌شود. عدم مراعات این شرایط، زمان ورود ترکیه به کمیسیون اروپا را به تاخیر می‌اندازد.

با این حال، دولت ترکیه با قطع تعقیب مسلحانه مبارزان حزب کارگران کوردستان در مرز ترکیه - عراق تا حدی موضع خود را در رابطه با مساله کورد تعدیل کرده است. در همین رابطه رجب طیب اردوغان تاکید کرد، در صورت مشاهده هرگونه فعالیت حزب کارگران کوردستان، نیروهای امنیتی مجبور به انجام وظایف خود خواهند شد.

در جریان انجام همه‌پرسی قانون اساسی در 12 سپتامبر، دولت اردوغان با برداشتن گامهای محتاطانه‌یی برای انجام مذاکرات با کوردها، تلاش کرد آنها را وادار به زمین گذاشتن سلاح نموده، مساله کورد را بطور مسالمت آمیز حل کند.

حزب کارگران کوردستان آتش بس اعلام شده در اوگوست سال جاری را بنابر رهنمود عبدالله اوچلان تمدید کرد، این امر در نامه‌ی داده شده به طرف ترک قید شده بود. نمایندگان رسمی ترکیه که دارای تماس بلاواسطه با عبدالله اوچلان بودند از " معامله با تروریستها" امتناع کردند. [iiii]

ایجاد شرایط برای مذاکره مانع بروز مخالفت در رهبری ترکیه در رابطه با این مساله می شود، چرا که، همه آنها با خط مشی اردوغان در رابطه با مساله کورد و تلاش برای ایجاد روابط حسنه با مخالفین کورد همعقیده نیستند. برای نمونه سخنگوی پارلمان ترکیه محمد علی ساهین اعلام کرد خطاب نمایندگان حزب دمکراسی و صلح به پارلمان بزبان کوردی متناقض با ماده 81 احزاب سیاسی است که طبق آن احزاب سیاسی اجازه کاربرد زبانی غیر از ترکی در اساسنامه، کنگره‌ها و تبلیغات خود را ندارند. ترکیه تنها کشوری است که در آن چنین قانونی وجود دارد، سخنگوی پارلمان متذکر شد که متخلفین با مشکل مواجه خواهند شد. [iv]

توام با این، فقدان جنبش یکپارچه‌ی ملی کورد در ترکیه پیشرفت حل مسالمت آمیز مساله کورد را بغرنجتر می کند. معذالک، ماهیت این مساله، تنها منحصر به تنظیم مناسبات با حزب کارگران کردستان نیست، که در رهبری آن اختلاف نظر وجود دارد. بخشی از آن موضع سختی داشته، مخالف هرگونه آتش بس و تماس با رهبری ترکیه می باشند. سمت گیری جناح دیگر، بر پایه رهنمود عبدالله اوجلان به منظور رشد روند مذاکره مسالمت آمیز با حکومت ترکیه است. اختلاف نظر در رهبری حزب کارگران کردستان آزادی عمل به گروه‌های افراطی هم عقیده با ایدئولوژی عبدالله اوجلان می دهد که مخالف آتش بس هستند. برای نمونه، "بازهای آزاد کردستان" که دست به عملیات بمب گذاری در استانبول زدند، فعال شده‌اند. در ضمن، انتحار کننده‌یی که دست به این عملیات زد، عضو حزب کارگران کردستان بود. [v] عملیات مشابه در مجموع بنفع حزب کارگران کردستان و کوردها نخواهد بود.

صرفنظر از تنش ماندگار در مناسبات ترکها - کوردها، می توان مدعی تحولاتی مثبت، اما بسیار غیر قاطعانه و کمرنگ در روند حل و فصل مساله کورد در ترکیه شد. همزمان نمی توان منتفی دانست، که در سال آینده ممکن است وضعیت شدیداً تغییر کند. این در ارتباط با همه‌پرسی عمومی در ترکیه خواهد بود. مخالفین اردوغان با حفظ موضع شدیداً ضد کوردی و در نظر گرفتن آتش بس با کوردها چون عاملی برای شروع ناآرامی، از تلاش او برای کاهش تنش در کردستان ترکیه و اطراف آن، علیه اردوغان استفاده می کنند. از سوی دیگر، موضع سیاسی دمکراتهای اسلامی به باور برخی از تحلیلگران کاملاً پایدار است.

با این حال، درک جدید از مساله کورد در ترکیه در واقع بوقوع پیوسته است. در این میان، نه تنها روشنفکران کورد، بلکه محافل حاکم ترکیه نیز در جستجوی رویکردی جدید برای حل مساله کورد هستند، برای نمونه، تغییر مناسبات رهبری ترکیه با کردستان عراق گواهی بر این امر دارد. پیشرفت ارتباطات با رهبری آن، به آنکارا امکان می دهد تا مراقب مناسبات کوردهای عراق و ترکیه باشد.

وضعیت در کوردستان عراق و در مجموع، شرکت رهبری آن در روند سیاسی موجب تقویت اهمیت منطقه کوردستان در سیاستهای داخلی و خارجی عراق می شود. در روند مذاکرات فراکسیونهای مختلف سیاسی شرکت کننده در انتخابات پارلمانی ماه مارس سال 2010، مسعود بارزانی با اتخاذ موضعی بسیار ظریف و عاقلانه موجب امضاء موافقتنامه‌یی همسان یک پلاتفرم رای مذاکره در رابطه با تشکیل مجلس جدید عراق شد. این آغازی برای خروج عراق از بحران 8 ماهه دولت شد. این توافقنامه، به باور مسعود بارزانی بر مبنای دوستی و احترام تمام ملیتها، فرقه‌ها و مذاهب استوار است. او همچنان تاکید کرد، که مناسبات بین اربیل و بغداد منحصر بر اساس قانون اساسی عراق خواهد بود. [vii]

باراک اوباما رئیس جمهور ایالات متحده آمریکا از تلاش مسعود بارزانی برای حل مشکلات بغرنج سیاسی قدردانی کرده، تاکید نمود که ایالات متحده به کمکهای خود به عراق و منطقه کوردستان ادامه خواهد داد. [viii]

کوردها با حفظ مقام رئیس جمهوری عراق، امیدوارند مقام وزیر دارایی یا صنایع نفت و گاز را بدست بیآورند. نوری المالکی نخست وزیر جدید در صدد است تشکیل کابینه جدید وزیران را تا یک ماه دیگر به پایان برساند. در حال حاضر تنها نام سخنگوی پارلمان و دو نفر از معاونهای او معلوم شده است. [viii]

این کاملاً لحظه تعیین کننده‌یی برای عراق است، چرا که دولت جدید سیاست داخلی و خارجی عراق را تا سال 2014 تعیین خواهد کرد. مسعود بارزانی در همین رابطه تاکید کرد، که منطقه کوردستان بخشی از عراق بوده، و مسائل خود را همراه با بغداد بر پایه احترام به علایق سایر ملتها، فرقه‌های مذهبی و جریانات سیاسی حل خواهد کرد. [ix]

در این هنگام که سیاستمداران کورد بر سهم خود در دالانهای حکومت مرکزی می افزایند، مخالفین، سیستم رهبری منطقه کوردستان و همچنین سمت گیری سیاست خارجی آنها را مورد انتقاد قرار می دهند. آنها معتقدند که خط مشی رهبری این منطقه که بطور عمده از اعضای پارت دمکرات کوردستان و اتحادیه میهنی کوردستان هستند، جوابگوی علایق و خواستههای اکثریت جمعیت کورد نیست. آنها موضع جنبش "گوران" (تغییر، تحول، اصلاح) را که از نظر آنان دمکراتیک بوده و در جهت حل مسائل مبرم کوردهای عراق می باشد، بعنوان بدیل پیش می کشند. این جنبش از پشتیبانی کوردهای دیاسپور در اروپا و ایالات متحده بهره‌مند است. طرفداران آن بر این باورند که آمریکا با پشتیبانی از رژیم "خشن و سرکوبگر" / منظور رهبران احزاب کوردستانی حکومت محلی کوردستان است - ا. ژیکالینا/ اشتباه می کند. "گوران" معتقد است که ثبات این منطقه با اعتراضات و شورشهایی که بر علیه فساد اداری، خویش و قوم پرستی و حکومت خودکامه محلی است، بهم خواهد خورد. [x]

تمام این موارد گواهی بر این دارد که پایان موفقیت آمیز سیاستهای سال جاری کاملاً به معنای امکان پیشرفت آن در سال آینده که نیروهای ائتلاف از عراق خارج خواهند شد، نخواهد بود. صرفنظر از اطمینان بخشیدن باراک اوباما مبنی بر پشتیبانی از کوردهای عراق، توجه و آشننگتن معطوف به مناطق دیگر خواهد بود.

سال آینده ممکن است سالی دشوار و مشکل ساز برای کوردهای ترکیه و عراق باشد.

حل و فصل مشکل مناطق مورد مناقشه ممکن است به مسعود بارزانی فرصتی برای تحکیم مواضع سیاسی او بدهد. این امر، امکان احراز مقام رئیس جمهوری کوردستان را در دوره سوم به او خواهد داد. در غیر این صورت، این پست ممکن است از دست نمایندگان سنتی نخبگان کورد و جنگ سالار سابق به نماینده نسل جدید تکنوکراتهای غربزده برسد. این وضعیت تا حد مشخصی ممکن است سمتگیری رشد سیاسی و اجتماعی - اقتصادی کوردستان عراق را تغییر دهد.

دورنمای حل و فصل مساله کورد در ترکیه تا حد مشخصی وابسته به نتیجه همهپرسی همگانی در آینده نزدیک و موضع آن دسته از نیروهای سیاسی خواهد بود که رهبری ترکیه را بعهده خواهند داشت. همزمان تلاش ترکیه برای ورود به کمیسیون اروپا موجب پیشرفت روند حل و فصل مساله کورد در کوردستان ترکیه خواهد شد.

منبع:

سایت انستیتو شرق شناسی روسیه <http://www.iimes.ru/rus/stat/2010/03-12-10.htm>

[i] [ii]Final resolutions to the 7th international conference on EC, Turkey and the Kurds.-
<http://www.kurdmedia.com/article.aspx?id=16543>

[ii] [i][i]The 7th International EUTCC Annual conference 17-18 November 2010.

[iii] Turkey says scaling down military action after Kurdish truce.-

<http://www.institutkurde.org/en/info/latest/turkey-says-scaling-down-military-action-a>

[iv] Speaker warns MPs speaking Kurdish in parliamentary meeting-

<http://www.peyamner.com/details.aspx?1=4&id=210018>

[v] Radical Kurdish group claims Istanbul suicide bombing.-

<http://www.institutkurde.org/en/info/latest/radical-kurdish-group-claims-istambul-suici...>

[vi] President Barzani's Initiative Culminates in Agreement on New Government.-

<http://www.peyamner.com/details.aspx?1=4&id=210324>

[vii] President Obama Commends President Barzani's Role in Government Formation.-
<http://www.peyamner.com/details.aspx?1=4&id=210403>

[viii] Kurdistan strives to obtain finance or oil portfolios.-

<http://www.peyamner.com/details.aspx?1=4&id=210597>

[ix] Q&A: Iraqi Kurdistan leader Masud Barzani.-
<http://www.peyamner.com/details.aspx?1=4&id=210682>

[x] The US and the International Community Should Support Gorran.-http:

www.kurdishaspect.com/doc111810ED.html